

VỀ HOẠT ĐỘNG CỦA CÁC ĐẢNG PHÁI CHÍNH TRỊ Ở NAM KỲ NĂM 1938 NHÌN TỪ PHÍA CHÍNH QUYỀN THỰC DÂN PHÁP

NGUYỄN PHAN QUANG*
PHẠM THỊ HUỆ*

Nhằm đối phó với những hoạt động của các đảng phái chính trị đang diễn biến rất đa dạng tại Nam Kỳ, Văn phòng Vụ Chính trị bản xứ (thuộc Phủ Thống đốc Nam Kỳ) gửi đến tất cả các Chủ tỉnh và các Nha Thanh tra, Cảnh sát Thông tri đề ngày 7-10-1938 (1) với đoạn mở đầu như sau: "Vì tình hình chính trị thế giới, tôi thấy cần thiết cung cấp cho các Ngài những nét đại lược về những hoạt động bí mật đúng như đang diễn ra hiện nay ở Nam Kỳ. Những hoạt động này gắn liền với ba dòng tư tưởng: Cộng sản, Dân tộc và Cao Đài. Chúng phát triển song song trên cả hai bình diện hợp pháp và bí mật".

Thông tri gồm ba phần: I. Hoạt động của Công sản; II. Hoạt động theo chủ nghĩa dân tộc; III. Hoạt động của Cao Đài. Chúng tôi xin dịch và giới thiệu toàn văn bản gốc để bạn đọc tiện tham khảo.

I. HOẠT ĐỘNG CỦA CỘNG SẢN

Những hoạt động cộng sản ở Nam Kỳ tuân theo đường lối của *Đông Dương Cộng*

sản đảng, mà các tổ chức trung ương và địa phương luôn giữ tính chất bí mật.

Các hoạt động hợp pháp - Báo "La lutte"

Đến tháng 6-1937, hoạt động hợp pháp ở Nam Kỳ thể hiện rõ nét ở sự chi phối của nhóm "La Lutte" [Tranh Đấu] gồm những người theo chủ nghĩa Stalin và chủ nghĩa Trótski; bất chấp những học thuyết suông và những tranh giành chính trị cá nhân, nhờ uy tín của Ta Thu Thau, họ đã tạo được một trận địa chung chống đế quốc. Với chuyến thăm Đông Dương vội vàng của đại diện Đảng Cộng sản Pháp Honel, sự chia rẽ đã dẫn đến việc tạo thành những nhóm như sau:

Những người theo chủ nghĩa Stalin - Báo "Le peuple"

a. Nhóm theo chủ nghĩa Stalin của tờ báo "Le Peuple" [Dân Chúng]: Những người cầm đầu nhóm này như Tran Van Kiet tự Remy, Nguyen Van Tran tự Anixovitch, Nguyen Van Tao và Duong Bach Mai đều

*PGS. TS. Trường Đại học Sư phạm Tp. Hồ Chí Minh.

*Trung tâm Lưu trữ Quốc gia II.

được đào tạo cách mạng tại trường Đại học công nhân của những người lao động Viễn Đông ở Moscou. Xung quanh họ quy tụ thành một hạt nhân vững chắc của những kẻ nổi dậy địa phương cứng đầu cứng cổ. Những người này, đến lượt họ, lại tác động lên đám quần chúng nông dân và thợ thuyền qua một lũ người được ủy nhiệm trực tiếp hoặc gián tiếp, được tuyển lựa từ những phân tử ăn bám trong dân chúng An Nam: nhân viên sự vụ, đại diện thương mại, chào hàng luật sư, thu tiền báo, viên chức và hào lý bị bãi chức, giáo viên tự do, tài xế xe ca, chủ hàng bỏ mối (bao diêm), hớt tóc, hề dạo, chủ quán cơm bình dân, những kẻ bất mãn đủ loại, nghĩa là hầu hết tất cả những dân nghèo túng, tư cách đáng ngờ, là những con gián thực sự trong sinh hoạt bản xứ; so với giới tư sản chỉ biết phản ứng yếu ớt, chỉ thích những kiểu hành xử nước đôi. Lũ người đông đảo này tạo thành một công cụ tuyệt vời cho đảng theo chủ nghĩa Stalin, hủy hoại từng bước nhưng chắc chắn nên tảng gia đình và làng xóm của xã hội An Nam.

Báo *Le Peuple* - tờ tuần báo bằng tiếng Pháp - được bổ sung thêm tờ nhật báo *Dân Chúng* bằng Quốc ngữ phát hành hơn 1.000 bản. Tờ *Tân Tiến*, một nhật báo khác bằng quốc ngữ, đã có hiệu quả thực sự đối với công chúng trong nước. Báo phát hành ngày 7-2-1938 đã lên đến 3.000 bản. Tờ báo do Vo Khắc Thiệu điều hành - một con người làm đủ thứ, khôn ngoan lắt léo. Anh thích nói độc lập theo chủ nghĩa của mình, nhưng đường lối chính trị của anh ta cũng chỉ xuất phát từ hạt nhân chủ nghĩa Stalin. Với những bài báo mỉa dân, những đối trá tinh khôn và nguy trang, với hàng ngàn chuyện vặt hàng ngày trong đời sống người An Nam, anh ta rất giỏi cách phân tích tâm lý xã hội của những người làm cách mạng.

Trong số những người điều hành tờ *Le Peuple*, có Nguyen Van Tao và Duong Bach Mai đã từng là Ủy viên Hội đồng Thành phố Sài Gòn, thì hiện nay đang ngồi tù. Họ sẽ lần lượt được trả tự do từ 31-5 [1938] đến 21-4-1939.

Nguyen An Ninh, nguyên là một kẻ phiến động theo chủ nghĩa dân tộc, đã móc nối hoạt động phản loạn của mình với hoạt động của những người cộng sản theo chủ nghĩa Stalin. Hiện nay anh ta cũng đang thụ án tù và chỉ được thả ra vào ngày 8-9-1939. Văn phòng của nhóm [báo] *Dân Chúng* đặt tại số 13, phố Hamelin, Sai Gon.

Các tổ chức công đoàn

Hoạt động công khai của nhóm "Le Peuple" hợp pháp theo chủ nghĩa Stalin đã vươn tay đến một tổ chức công đoàn được mệnh danh "ủy ban đại biểu thợ thuyền khu Sài Gòn-Chợ Lớn", trụ sở đặt tại số 77, phố Bourdais, Sai Gon. Tổ chức này thông báo chính thức sự hiện diện qua báo chí bản xứ. Trên thực tế, nhóm [công đoàn] này không tồn tại hợp pháp, và vấn đề là phải tìm biện pháp thích hợp để truy nã đột xuất. Nhóm này không giới hạn hoạt động trong cái trò "công đoàn". Các thành viên của nhóm này đã góp phần quan trọng vào việc chuẩn bị những cuộc biểu dương kỷ niệm các ngày cách mạng. Họ liên lạc thường xuyên và chặt chẽ với những người cầm đầu "Liên hiệp công đoàn Trung Hoa" của Chợ Lớn theo khuynh hướng bôn-sê-vích.

Ngoài ra, còn những dạng hoạt động hợp pháp khác theo chủ nghĩa Stalin:

Các hội Ái Hữu

Các hội *Ái Hữu* tập hợp những thành viên trong cùng một nghiệp đoàn, hoặc những người cùng quê quán. Chính phủ

ngạc nhiên về rất nhiều đơn xin lập loại hội này và đang xem xét thận trọng. Những đề án về điều lệ của các hội Ái Hữu nói chung đều thể hiện dưới một dạng giống nhau, và phần lớn đều do "ủy ban đại biểu thợ thuyền khu Sài Gòn-Chợ Lớn" soạn thảo, kể cả những hội của những người trong nội địa.

Những người Trótskít

b. Nhóm Trótskít: Những nhân vật chính hoạt động hợp pháp và vẫn trung thành với nhóm La Lutte, liên kết với Đệ Tứ Quốc tế gồm hai người từ Nga về là Le Van Thu và Ta Thu Thau và một nhà giáo hành nghề tự do là Tran Van Thach.

Ta Thu Thau - Ủy viên Hội đồng thành phố Sài Gòn - là một thủ lĩnh cương nghị và được công nhận cho đến khi bị bắt giam, và chỉ được rời khỏi Khám Lớn ngày 24-5-1939.

Tran Van Thach cũng là Ủy viên Hội đồng thành phố Sài Gòn; ngoài ra còn là Ủy viên Hội đồng hành chính khu Sài Gòn-Chợ Lớn và Cảng Thương mại. Anh ta là một nhà báo giỏi và có tài diễn thuyết, phê bình cay độc. Hoạt động của nhóm này phát triển rộng rãi trong giới thợ thuyền Sài Gòn-Chợ Lớn, nơi có đông chiến hữu và cùng quan tâm những chuyện tương tự nhóm Dân Chúng theo chủ nghĩa Stalin. Nhóm này có tờ tuần báo bằng tiếng Pháp "La Lutte" và tờ "Nhật Báo" kế thừa tờ "Phổ Thông". Sau 5 tháng, tờ *Nhật Báo* phát hành được 5.000 bản, làm cho giới tư sản An Nam rất lo âu. Tờ *Nhật Báo* cũng vừa mới chuyển thành tuần báo và nhường chỗ cho tờ nhật báo "*Dân Mới*", với số lượng phát hành và độc giả như nhau. Trụ sở của nhóm này là văn phòng tờ nhật báo "La Lutte" [Tranh Đấu] tại số 95, phố Lagrandière, Sài Gòn.

Hoạt động bí mật và hoạt động theo chủ nghĩa Stalin

"Đông Dương Cộng sản đảng" lãnh đạo toàn bộ hoạt động theo chủ nghĩa Stalin ở Đông Dương, dù là hợp pháp hay bí mật. Đảng này gồm những tổ chức chính như sau:

a/ Một ủy ban trung ương của toàn Đông Dương.

b/ Năm ủy ban của các xứ

c/ Những ủy ban đặc biệt trong các thành phố lớn

d/ Những ủy ban tỉnh

e/ Những ủy ban huyện, tổng và làng xã.

Tất cả các tổ chức này đều duy trì nghiêm ngặt tính chất bí mật, cũng thích hợp với dân An Nam, những người vốn ham thích các hội kín đủ loại.

Ủy ban Trung ương

Ủy ban trung ương Đảng cộng sản hiện đặt tại Nam Kỳ. Các ngày 29 và 30-3-1938, ủy ban đã bí mật tổ chức đại hội lần thứ ba ở Bà Điểm (Gia Định) và ra những nghị quyết quan trọng quy định điều lệ mới của Đông Dương Cộng sản Đảng. Các nghị quyết này được in dưới dạng những tập sách nhỏ và bí mật phân phát cho các chiến hữu.

Trong số các ủy viên trung ương, nhiều người từ Moscou trở về, trong đó có Hà Huy Tập bị bắt ngày 1-5-1938, thụ án 8 tháng tù ở Sài Gòn do đánh cắp và sử dụng thẻ thuế mang tên người khác và bị cáo đồng phạm trong "vụ đường Barbier".

Những ủy viên này tránh liên hệ trực tiếp với những phần tử hoạt động công khai.

Xứ ủy Nam Kỳ

Ngày 20-5-1938, đến lượt Xứ ủy Nam Kỳ tiến hành đại hội bí mật. Trong một nghị quyết dài đề ngày 26-6 vừa qua, ủy ban này đã cụ thể hóa các nghị quyết của ủy ban trung ương cho các tổ chức cấp dưới phụ thuộc xứ ủy. Nghị quyết này được phân tích tóm lược như sau:

Trước hết là một cuộc khảo sát tình hình chính trị hiện tại của Nam Kỳ dưới góc độ những khả năng cách mạng, tiếp đó là một tổng kết về hoạt động của các đảng viên và các đơn vị trong 3 tháng đầu năm 1938. Thành quả của hai năm tuyên truyền và hành động được đánh giá tốt, tuy có một số sai sót đã được xác nhận và đáng tiếc. Cuối cùng là những nhiệm vụ khẩn cấp nhất:

- Thành lập một mặt trận dân chủ thống nhất.
- Thành lập những đội "Thanh niên dân chủ".
- Tăng cường hoạt động công đoàn.
- Thành lập các hội ái hữu hợp pháp.
- Thành lập những tổ chức tương tế bán hợp pháp hoặc bí mật.
- Tăng cường tuyên truyền chống thuế thân.
- Tổ chức chiến dịch ủng hộ việc chia công điền cho người nghèo.
- Tăng cường tuyên truyền ủng hộ việc thực hiện quyền "tự do dân chủ" trực tiếp cho dân bản xứ, nhân việc tuyển mộ 20.000 lính tập...

Các báo cáo chính trị hàng tháng có thể giúp nhìn nhận mức độ thực hiện toàn bộ các biện pháp khác nhau. Tuy nhiên, tôi muốn nhấn mạnh thêm các điểm sau:

Hoạt động hợp pháp và bán hợp pháp coi như đã đem lại những hiệu quả tốt,

nhưng sự phụ thuộc tuyệt đối của các tổ chức hợp pháp hoặc bán hợp pháp vào Xứ ủy được coi là cần thiết, từ đó Xứ ủy có thể kiểm soát ngày càng chặt chẽ các tổ chức kia.

Việc thành lập *Mặt trận dân tộc thống nhất* chưa thể thực hiện được, mặc dầu đã có những bài báo rất khôn khéo trên các tờ "Peuple", "Dân Chúng" và "Tân Tiến", đã có những lời kêu gọi bằng tiếng Pháp và quốc ngữ đến tất cả các đảng cách mạng cánh tả hoặc tư sản, đến tất cả các tổ chức quần chúng và tất cả đồng bào, cũng có các cuộc vận động những người Pháp cánh tả. "Đảng Dân chủ" Đông Dương của bác sĩ Nguyễn Văn Thịnh thì đã từ chối.

Về phía "Thanh niên dân chủ" thì kết quả khả quan hơn. Một nhóm người đã được tập hợp theo dạng này. Dưới sự lãnh đạo của một đại biểu của đảng cộng sản (Duong Tri Phu và được một người mang tên Duan thay thế), nhóm người này đặt cơ sở ngay trang ở số 72, phố Hamelin - Sài Gòn, và tổ chức được những chuyến dã ngoại du lịch hoặc thể thao. Nhóm này cũng cài người vào các tổ chức chuyên nghiệp hoặc các tổ chức địa phương hiện có và thành lập những hội ái hữu, hội tương tế mới. Những tổ chức này vẫn phải hoạt động bí mật nếu chưa được phép để hợp pháp hóa.

Vẫn còn hoạt động bí mật và chịu sự kiểm soát trực tiếp của Đảng cộng sản là Ủy ban liên hiệp Hoa - Việt, nhằm duy trì mối liên hệ giữa Ủy ban các đại diện thợ thuyền khu Sài Gòn-Chợ Lớn với Liên hiệp Công đoàn Đỏ của người Hoa.

Ủy ban thành phố (khu Sài Gòn-Chợ Lớn)

Sự tồn tại của một ủy ban thành phố khu Sài Gòn-Chợ Lớn đã được báo trước

hiều lần, nhưng cho đến nay vẫn chưa biết được cấu tạo và quyền hạn thực tế.

Các tổ chức cấp tỉnh

Tổ chức cấp tỉnh hoạt động mạnh nhất là ở Long Xuyên. Tổ chức này tập hợp được những chiến hữu của các tỉnh Châu Đốc, Cần Thơ, Sa Đéc, Rạch Giá và Hà Tiên.

Những ủy ban cấp tỉnh khác cũng xuất hiện ở Gia Định, Chợ Lớn, Biên Hòa, Bến Tre, Mỹ Tho và có thể cả ở Bạc Liêu.

Tôi không nhắc lại những cuộc biểu tình ở tỉnh. Các ngài đã biết rõ qua các báo cáo chính trị cũng như những lo ngại mà các Ngài đã phải gánh chịu. Tôi chỉ nêu tóm lược quá trình phiến động trong tỉnh Long Xuyên, có thể coi như một quá trình điển hình:

Những người cầm đầu: Một hạt nhân những kẻ phiến động ở địa phương, là những người có học thức, phân đông là cựu tù chính trị và vô số những kẻ cuồng tín.

Những đám người hăng hái trong các cuộc biểu tình: là những nông dân, tá điền, tiểu chủ.

Những người cảm tình: là một số địa chủ hạng trung và hào lý, thường vì sợ hãi mà phải tài trợ cho các hoạt động này.

Chiến thuật:

a/ Yêu sách về những điều cụ thể mà quần chúng quan tâm: bãi bỏ thuế thân, thuế thuốc lá, thuế môn bài của tiểu thương, giảm thuế chợ, chia công điền; được kết hợp khéo léo với những yêu sách tổng quát hơn: tự do dân chủ, bầu cử hương chức bằng phổ thông đầu phiếu...

b/ Những hoạt động thư tín: thư và điện tín gửi nhà chức trách khiêu tố các hương chức, dân biểu, viên chức, những bài báo... chứng tỏ lực lượng của phong trào.

c/ Biểu dương tình đoàn kết tương trợ các chiến hữu đang gặp khó khăn đối với tòa án hay chính quyền: tập hợp những người cảm tình kéo đến trước các phái bộ, nha thanh tra hoặc tòa án.

d/ Những người cảm tình [với phong trào] tham dự đông đảo vào các sự cố của gia đình (đám tang, đám cưới). Lập nhóm tương tế, nhóm ái hữu khi chôn cất người chết.

e/ Ủng hộ tá điền chống địa chủ, ủng hộ hào lý nhỏ chống hào lý lớn hơn, ủng hộ hào lý lớn chống dân biểu.

f/ Hành động trực tiếp: mưu cướp các kho thóc, hầm cá, chiếm đất công sản.

g/ Tham dự các buổi bàn bạc tại các hội đồng xã, cài người vào các hội đồng này.

h/ Can thiệp vào các vụ tranh chấp ruộng đất, khai thác những lo âu trong dân chúng về vấn đề ruộng đất.

Tôi cũng lưu ý các ngài về những "Tro-Tan" [?], với danh nghĩa *giúp đỡ trong trường hợp có người chết*, để tiến hành ở Mỹ Tho cùng một mục đích mà các ủy ban hành động cũ đã thực hiện theo sự chỉ đạo của Đảng cộng sản; tập hợp 7.000 hội viên và còn có những nhánh rẽ khác, như "Hội Phụ nữ", "Nông Công hội".

Tôi tán thành với Ngài Tổng biện lý về những cuộc truy nã đã được xúc tiến chống lại những kẻ khởi xướng hội "Tro-Tan" không có giấy phép ở Mỹ Tho.

Hoạt động của những người Trótxkit

Những hoạt động bí mật hiện nay xuất phát từ hai nhóm chính: "những đảng viên của nhóm La Lutte" và "những người bôn-sê-vích-lêninít". Hai nhóm này thường chống đối nhau, nhưng lại có chung một chương trình hành động là thành lập một

mặt trận chống đế quốc (nước Nga xô-viết cũng được coi là đế quốc), với vũ khí chính là tổng bãi công.

Đảng viên nhóm "La Lutlle"

Nhiều thành viên của nhóm hợp pháp "La Lutlle" đích thân cầm đầu hai tổ chức bí mật là "*Nhóm cộng sản thiện cảm với Đế tư Quốc tế*" và "*Hiệp hội thợ thuyền trótskít*". Nhóm thứ nhất xuất bản hai nhật báo bí mật là tờ "Thợ Thuyền Tranh Đấu" và tờ "Giải Cấp Tranh Đấu". Người khởi xướng chính là Doan Van Truong, thực hiện những chỉ thị của Ta Thu Thau từ nhà tù chuyển ra.

Nhóm thứ hai do Le Van Thu cầm đầu, xuất bản một nhật báo công đoàn bí mật với tên báo "Công-Nông Hiệp Nhứt". Tổ chức này thường họp ở Chợ Lớn và hoạt động của nhóm tạo cơ sở cho nhiều cuộc bãi công.

Nhóm Bôn-sê-vích-Lêninít

Ho Huu Tuong và các phụ tá Lu Sanh Hanh và Vo Buu Binh đã cắt đứt với nhóm "La Lutlle" mà họ cho là hành động quá dè dặt. Hòa nhập vào nhóm Bôn-sê-vích-Lêninít, từ đây những người này đi vào hoạt động bất hợp pháp, xuất bản bí mật tờ nhật báo "Cách Mạng Vô Sản" và một tập san lý luận "Đệ Tư Quốc Tế"; chỉ có mỗi một hoạt động chống đối hợp pháp là việc bảo trợ cho một nguyệt san mang tên "Tháng Mười" với số đầu tiên ra mắt ở Sài Gòn ngày 22-9-1938.

Nhóm thợ thuyền quốc tế

Cuối cùng, đến lượt một kẻ phiến động khác là Ngo Chinh Phen lại thành lập một đảng bí mật khác gọi là "Đảng Thợ Thuyền Quốc Tế", sẽ xuất bản một tờ báo (hai tháng một kỳ) mang tên "Cách Mạng Xã Hội". Chưa thể xác định nhóm mới này liên

kết hay chống đối một trong hai nhóm nói trên.

Các tổ chức cấp tỉnh

Nếu như việc tuyên truyền trótskít - hợp pháp cũng như bí mật - hoạt động chủ yếu ở khu Sài Gòn-Chợ Lớn, thì ở Thủ Dầu Một lại đã hình thành một nhóm trótskít, mà người cầm đầu là Tran Van Si từ Pháp về... Cùng với anh ta, tại Cần Thơ, thủ lĩnh Ho Huu Tuong - dạy tại một trường tư trong tỉnh - cũng đã lập ra một nhóm tuyên truyền cốt cán gồm nhiều giáo viên tự do.

Tìm hiểu những nhân tố cộng sản...

Những tổ chức theo chủ nghĩa Stalin - hợp pháp hay bí mật - đều theo xu hướng cải cách. Họ ủng hộ chính phủ trong việc phát hành công trái và việc trưng mộ 20.000 lính tập... Trước tình hình quốc tế căng thẳng hiện nay, các tổ chức này yêu cầu dân chúng ủng hộ nước Pháp dân chủ chống xâm lược phát xít có thể xảy ra.

Những người trótskít tin ở đấu tranh giai cấp, tự nhận là đảng viên của chủ nghĩa thất bại cách mạng trong thời chiến, không ngần ngại nhận súng ống và khí dụng do Nhật Bản cung cấp để nổi dậy chống lại "đế quốc Pháp", và tin rằng một hành động chung với những người theo chủ nghĩa dân tộc nhằm giành quyền lực cần được quan tâm.

II. HOẠT ĐỘNG THEO CHỦ NGHĨA DÂN TỘC

Đảng dân tộc - Trong khoảng 10 năm nay, tại Nam Kỳ chưa từng có một cuộc biểu tình nào mang tính chất dân tộc thực sự. Các thủ lĩnh dân tộc chủ nghĩa Nguyen An Ninh, Cao Van Chanh và chiến hữu của họ đều ngả theo Đảng Cộng sản và đã ngưng mọi hoạt động. Hiện nay, xu hướng "dân tộc" chỉ biểu hiện trong *những hoạt*

động thân Nhật, nhằm ủng hộ ông hoàng Cuong De.

Điều này rất đáng lưu ý, vì nhà cầm quyền ở Bắc Kỳ đang cảnh báo về một chiến dịch tuyên truyền dân tộc c/n sẽ được lặp lại như đã từng diễn ra 10 năm trước.

Tuyên truyền thân mật nhằm ủng hộ Cuong De

Từ nhiều tháng nay, một hoạt động tuyên truyền đã diễn ra ở Nam Kỳ nhằm ủng hộ ông hoàng Cuong De từng di trú ở Nhật Bản với mưu đồ giành ngai vàng ở Trung Kỳ.

Những luồng dư luận khác nhau lan khắp nông thôn, nhưng tất cả đều dự báo một cuộc xâm nhập của Nhật Bản nhằm giúp người An Nam đánh đuổi người Pháp và đưa ông hoàng Cuong De lên ngôi vua. Những người chủ xướng cuộc tuyên truyền này đều là những tùy tướng của ông hoàng: Tu Quyen và Vu Hoanh và các chức sắc Cao Đài thuộc "chi nhánh Tây Ninh" và "Liên Hoa". Họ đều có quan hệ với những điệp viên Nhật Bản.

Hành động của các chức sắc Cao Đài thuộc nhánh Tây Ninh thường mang tính chất gián điệp thực sự: một thông tri từ Tòa Thánh đề nghị các chức sắc ở một số tỉnh lập bản đồ thật chi tiết về địa phương mình ở, cùng với một bản kê khai các phương tiện giao thông công cộng, thuyền máy, xe ca...

Ngoài ra, rõ ràng là những chữ thập ngược của Cao Đài và của Hít-le na ná nhau đã tạo ra trong đầu óc dân chúng một sự lập lờ rất dễ được khai thác một khi bị kích động.

Báo chí An Nam - dù có ý thức hay không - kể cả báo chí mang hơi hướng cộng sản, ghét Cao Đài, cũng có nhắc đến ông

hoàng này, mặc dù tên ông ta đã rơi vào quên lãng. Bộc lộ hơn là những vận động trên tuần báo "Mai", mà chủ nhiệm là Dao Trinh Nhut, đang có mối liên hệ với các phụ tá của Cuong De và với Lãnh sự quán Nhật Bản.

Những vận động thân Nhật trên tờ báo tiếng Pháp "L'Alerte" (Báo Động) thì lại vẫn tỏ ra không đáng gì với các cuộc vận động dân tộc chủ nghĩa này.

III. HOẠT ĐỘNG CỦA CAO ĐÀI

Những hoạt động của Cao Đài chỉ có thể được coi là phiến loạn khi thoát ra ngoài khuôn khổ tôn giáo thuần túy. Trong khuôn khổ tôn giáo, chính sách của chính phủ Pháp đối với Cao Đài là vận dụng theo luật định và công luật, là tôn trọng quyền tự do và tinh thần rộng lượng tuyệt đối. Tôi không trở lại vấn đề này nữa. Tôi muốn nhắc lại với những ai trong số các ngài chỉ mới cư trú chưa lâu ở Nam Kỳ, về những chi phái lớn hiện nay của Cao Đài.

Được lập ra năm 1926 tại Tây Ninh do một viên cựu thư ký của Chính phủ địa phương tên là Le Van Trung, đạo Cao Đài đạt đến đỉnh cao vào năm 1931 với 500.000 tín đồ. Những tranh giành cá nhân nhiều hơn là khác biệt về giáo lý dẫn đến việc hình thành những chi phái hiện nay:

Đốc phủ Nguyen Van Ca là người đầu tiên tách ra và năm 1932 thành lập ở Mỹ Tho chi phái Chon-Minh-Ly với gần 50.000 tín đồ.

Năm 1934, đến lượt Đốc phủ Nguyen Ngoc Tuong tách khỏi Pham Cong Tac (người kế vị Le Van Trung) và lập ra chi phái riêng ở Bến Tre (50.000 tín đồ).

Những chi phái khác được thành lập đồng thời ít lâu sau đó, tổng cộng 30.000 tín đồ:

- Lien Hoa (Nguyen Phan Long)
- Tien-Thien Dai Dao (Lễ Kim Ty)
- Chi phái miền Tây (Cao Trieu Phat)

Chi phái Tây Ninh vẫn nhiều tín đồ hơn cả (300.000) và hoạt động nhất, phát triển mạnh từ đầu năm 1938. Hoạt động của chi phái này cần được lưu ý, vì có thể gây rối động trật tự công cộng. Một loạt nhận xét chi tiết từ Long Xuyên cho thấy tình hình hoạt động của chi phái này như sau:

Nhiều cuộc họp được tiến hành ở ngoài phạm vi các đền đài được cấp phép; thuyết giảng những ít văn bản; lạc quyền; chống đối một cách định kiến các hương chức và binh lính khi họ thi hành công vụ chống đối có thể dẫn đến bạo lực, khiêu khích hương chức và binh lính; luôn có xu hướng tạo ra một sinh hoạt dân sự và hành chính thoát ra ngoài quyền lực nhà nước; sử dụng một loại cờ riêng; tổ chức một hệ thống đảng cấp phỏng theo các cấp bậc của chính quyền, và muốn tạo lập một xã hội đóng kín không lệ thuộc pháp luật chung; lập ra những nhà tế bản; thành lập những nhóm canh nông dưới dạng bí mật; có ý đồ tái lập những Pham-Môn [?]; tìm cách thâm nhập các hội đồng hương chức; gây dư luận về thất bại trong phòng thủ Đông Dương và về sức mạnh của Nhật Bản; những đơn thư mị dân và đối trá gửi lên chính quyền cấp trên chống lại các nhà cầm quyền địa phương [Nam Kỳ] và chính quyền các tỉnh, các xã.

Các hành động trên có chung tính chất với các hành động Cộng sản, nhưng không trùng lẫn với Cộng sản. Cao Đài và Cộng sản chống đối nhau, nhưng kết quả của các hành động thì lại giống nhau: tuyên truyền xuyên xeo, tung dư luận có thể gây rối động dân chúng, làm phân rã cơ cấu xã hội và hành chính, bào mòn uy tín người Pháp, thành lập một nhà nước Cao Đài.

Nhân vụ tuyên truyền vừa qua chống lại việc trưng mộ lính tập bổ sung [mất một dòng trong nguyên bản nên không đọc được - NPQ] (...) tôi coi những tín đồ Cao Đài như là kẻ thù không đội trời chung của chính quyền Pháp, và tôi buộc phải kiên quyết cảnh cáo ông Pham Cong Tac.

Ông Nguyen Ngoc Tuong, người cầm đầu chi phái Bến Tre, đã đột ngột và công khai cắt đứt liên đới với những xu hướng của chi phái Tây Ninh, và bảo đảm với Chính phủ Pháp rằng: không một sự ngăn trở nào trong các nghi lễ thờ cúng của đạo Cao Đài lại có thể dẫn đến việc chống đối nhà nước... ông ta khẳng định lòng trung thành của tín đồ Cao Đài ở Bến Tre đối với nước Pháp trong tình hình chính trị hiện nay.

Thế nhưng, không nên quên rằng: hình như Cao Đài đang sẵn sàng đóng vai một "chính phủ bù nhìn" trong trường hợp có xung đột vũ trang giữa Pháp và Nhật. Vậy các Ngài cần chỉ đạo và theo dõi, không tha thứ bất kỳ một cuộc biểu dương nào ngoài phạm vi tôn giáo (y phục và chữ thập ngược trên các tòa nhà tư nhân).

*

Những hoạt động muôn hình muôn vẻ buộc chúng ta phải cảnh giác, phải có óc thực tế, phải kiên quyết và hiểu biết về tính hợp pháp. Các ngài cũng nên liên hệ với các quan chức tư pháp ở địa phương để có được những thông tin tối đa về bối cảnh của các hoạt động này...

Về phía tôi, tôi đề nghị Ngài Tổng biện lý cung cấp cho tôi những thông tin trọn gói để tôi dễ tiếp cận tình hình, rất cần thiết cho tôi trong việc bảo vệ trọn vẹn chủ quyền của nước Pháp. Các ngài cũng nên cho các thuộc hạ trực tiếp của mình được biết về thông tri này.

Ký tên: Pages

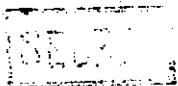
Trang đầu

~~SECRET~~
GOUVERNEMENT DE LA COCHINCHINE.

CABINET
Bureau des A.P.I.

N° 62 -C/Apl.

OBJET:
Activités subversives de Cochinchine.

~~CONFIDENTIEL~~

Saigon, le 1er Octobre 1938.

CIRCULAIRE

LE GOUVERNEUR DE LA COCHINCHINE
Officier de la Légion d'Honneur,

à Messieurs l'Administrateur de la Région de Saigon-Cholon, les Administrateurs, Chefs de province.

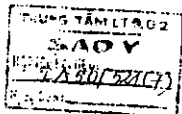
En communication à Messieurs: les Inspecteurs des Affaires Politiques et Administratives et du Travail, le Directeur des Bureaux du Gouvernement de la Cochinchine, le Chef local des Services de Police.

En raison de la situation politique mondiale, j'ai pensé qu'il serait utile de vous munir d'un schéma des activités subversives, telles qu'elles se manifestaient actuellement en Cochinchine.

Ces activités se rattachent à trois grands courants d'idées: le communisme, le nationalisme et le caodaïsme. Elles se développent parallèlement sur le plan légal et sur le plan clandestin.

I
ACTIVITES COMMUNISTES.

Les activités communistes en Cochinchine obéissent aux directives du Parti communiste indochinois (Đông-Duong Cong San Dang) dont les organismes centraux et locaux ont toujours conservé un caractère clandestin.

I- ACTIVITES LEGALES.- .....

Trang cuối

-19-

ne saurait en rien contrevenir à l'indépendance de celles-ci vis-à-vis de celles-là. Je demande, de mon côté, à M. le Procureur Général de bien vouloir donner des instructions aux parquets pour faciliter ce rapprochement qui me paraît indispensable pour sauvegarder l'intégralité de la souveraineté française.

Vous voudrez bien donner connaissance de la présente circulaire à vos collaborateurs immédiats./.

Signé: PAGES.

Pour ampliation:
P. LE CHEF DE CABINET;

[Signature]